

נב:

עין משפט
נר מצוה

שור שנגח את הפרה פרק המישי בבא קמא

מסורת הש"ס

(א) לקמן ד' (ב) ג'ל פניו
רש"י (ג) רש"י מ"ח, (ד) ג'ל
פניו. רש"י (ה) רש"י
(ו) ר"מ מ"ח

הגרות הב"ח

(א) ג'ל פניו ליה אסקין
למטה (לעולם כרמי
לשור וכו' פושע הוא)
אידי דבסיב רש"י וכו'
איכא דאמרי (הא נמי רש"י
וכי"ל פ' איבעי לן חל"מ
וכי"ל פ' לא לעולם לא
כראוי לשוורים ולא
כראוי לגמלים ודקא
קשיא לך סי' (ב) שם
לפינן הלכה אמרי (ג)
לעולם כרמי וכו' פושע
הוא חל"מ וכי"ל פ' לא
כראוי לשוורים ולא
כראוי וכו' (ד) חל"מ דיה
וכפתי וכו' וכו' שורים
פקחוס ומדדרי ולא
נפלי:

הגרות הגר"א

(א) חל"מ דיה וכפתי סי'
ועוד דלגליה מפרש סי'.
כי"ל פ' חל"מ דיה פ' חל"מ
פ' דיה חל"מ סי' וי"ל
סי' וי"ל פ' חל"מ סי'.

ולא כרמי לגמלים. ואמו גמלים וארעוה: הכי הוא דאיבעיא לן
כו' ושכיחי גמלים. ומיהו גמלים לא ארעוה אלא מתוכו התלע
ועבר עליו שור ונפחת: אכעבי לך למוזל. מדיר ולמנקה עליוה
בגלגל ככה ולנדוק שלא התלע: ואי דשכיחי גמלים. ואמו
וארעוה פשיטא פושע הוא: שור

חרש. שור שהוא חרש או שור שהוא
מהלך גלילה אפילו הוא פקח חייב:
פקח. ונפל לחוכו כיום פטור (ו) (האי
פקח) דאיבעי לעיוני ומחל: (ז) לפניו
ממש. על פניו נפל ומת מן ההכל:
זה

לשוורים וכראוי לגמלים ודקא קשיא לך היכי נפול בר בר חנה
שהתלע מתוכו ח"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת
חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים פשיטא
צריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים היכי
דמי אי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא אלא
לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני
חייב אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסקין ארעתיה
(א) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ודקא קשיא לך
פושע הוא אידי דנסיב כסהו כרהו כרהו נסיב סיפא נמי לא כסהו
כראוי איכא דאמרי ליה נמי ודאי לא איבעיא לן דכיון דאתיין לפרקים
פושע הוא דאיבעי ליה אסקין ארעתיה כי איבעי לן הכי הוא דאיבעיא
לן כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים
ושכיחי גמלים והתלע מתוכו מהו מי אמרינן מגו דהוי פושע אצל
גמלים הוי פושע נמי לענין התלעה או דלמא לא אמרינן מגו ת"ש
כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואתמר עלה אמר רבי
יצחק בר בר חנה שהתלע מתוכו היכי דמי אילימא כראוי לשוורים וכראוי
לגמלים והתלע מתוכו פשיטא דפטור מאי הוה ליה למעבד אלא לאו
כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים והתלע מתוכו וקתני
פטור אלמא לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין
התלעה לא לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתלע מתוכו ודקא
קשיא לך כי התלע מאי הוה ליה למעבד מהו דתימא איבעי ליה למוזל
ומנקה עליה קמ"ל ת"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת
חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים צריכא למימר
דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים
פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא אלא לאו דשכיחי גמלים
והתלע מתוכו וקתני חייב אלמא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים
הוי פושע לענין התלעה אמרי לא (א) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי
לגמלים ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה
ודקא קשיא לך פשיטא פושע הוא אידי דנסיב רישא כרהו כרהו נסיב סיפא
נמי לא כסהו ת"ש פ' נפול לתוכו שור חרש שוטא וקמן סומא
ומהלך בלילה חייב פקח ומהלך כיום פטור ואמאי נימא מדהוי פושע
לענין חרש הוי נמי פושע לענין פקח אלא לאו שמע מיניה ילא אמרינן מגו
שמע מיניה: נפל לפניו כו': אמר רב לפניו פ' לפניו ממש לאחריו אחריו ממש
וזה

תא שמע לא כסהו כראוי כו'. תימה דמתחילה רצה להוכיח
מרישא דפטור אידי ע"כ סיפא אידי דמגו רישא כסהו
כראוי תנא סיפא לא כסהו כראוי ולא אתא לאשמעינן מידי אידי
הכי בעי להוכיח מידי מקיפא וי"ל דמקיפא ודאי שלא היה יכול
לומר טעם אחר נר"ך לומר אידי אבל
השתא שיכול למגו חידוש סברא הוא
דלית לן למימר אידי:

ושכיחי גמלים והתלע מתוכו
פשוטא דחייב דפושע הוא כיון
דשכיחי גמלים לאו אפי' אתו לפרקים
איבעי ליה לאסקין ארעתיה וכו'
מיבעיא לן היכא דלא אתו גמלים
אלא כראוי שוורים ונפלו מחמת שהתלע
מתוכו מאי אמרינן מגו או לא
ומסקין דלא אמרינן מגו וכו' כי
לא אמרי' מגו נמי מחייב דתחילתו
נפשיעה הוא לענין שוורים אם יעברו
גמלים תחילה וכו' שורים וסופו
כאונס שהתלע ומיך ריב"א דלא
אמרינן תחילתו נפשיעה וסופו כאונס
חייב אלא היכא שמתחת הפשיעה
כא האונס אבל הכא לא כה האונס
מחמת הפשיעה דאפי' היה מטובה
כראוי לשוורים ולגמלים היה מתלע
וכן נפחת בהמפקיד (כ"מ ט: ושם)
גבי פשע זה וי"ל לאגס דאפילו
למי"ד תחילתו נפשיעה וסופו כאונס
חייב התם פטור דמלך המום
קטלה מה לי הכא מה לי התם
ואי"ת דכונס (לקמן דף נ. ושם) גבי
נפלה גלילה קאמר כותל רעוע
כי חתרה תמי' פטור תחילתו נפשיעה
וסופו כאונס הוא והתם לא כה
אונס מתוך הפשיעה דאפי' כותל כרי"א
יכול לחתור וי"ל דלקמן פרש"י
שחתרה והפילה הכותל ע"י חתירה
הרי דמחמת הפשיעה שהיתה רעועה
כא האונס דלא היה כרי"א לא היה
נופל בחתירה ובסוף הפועלים (כ"מ דף
נ: ושם) גבי רועה שהיה עדרו וכו'
לעיר וכו' אידי ודקא דפריך אידי
תחילתו נפשיעה וסופו כאונס הוא
דאי על צעידתו דלא עיילי איני
אפילו לא היה יכול להזיל אם היה
שם חייב והתם לא כה האונס מחמת
הפשיעה דמה לי הכא ומה לי התם
כיון שאינו יכול להזיל אומר ריב"ס
(ס' דפי' רב אלפסן) דלאני ודאי חייב
אפי' שלא כה האונס מחמת הפשיעה
דמשמע בהמפקיד (שם) דקאמר לא
דעכלא דאגמא קטלה (א) ועוד דכנאו
לחוכו שור ח"ש"י הא לא דמי כלל דהא
לענין פקח בדין הוא שלא יחשב פושע ע"י
מגו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל
אבל כבעיא דידן הוא פושע לענין שוורים
כי מרעי (לגבי) גמלים לכסוי ולכן יש
להעיל סם המגו להחשב פושע לענין שוורים
אף לענין התלעה ונראה לר"י דכסהו
שלא כראוי לגמלים אידי כה"ג שמי
שהגמלים עוברים נפחת תחתיהן הכסוי
דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל
ותחילתו וסופו כאונס דאי לא אתו גמלים
ראוי הוא לשוורים ואי אתו גמלים נפחת
מכל וכל וחוו שוורים פקחוס (א) ומזהירים
ולא נפלי ומי"מ מגו ודאי איכא דשכיחי
לן אי אמרי' מגו דהוי פושע לגמלים הוי
פושע לשוורים בהתלעה ולפי"ז לא שייך
תחילתו וסופו כאונס ומי"מ מירי גלילה
וחרש דנקט לרבותא דס"ד דחרש לא מחייב
דכדעי למימר לקמן דחרשמו גרמה לו ומה
הוא דלא אמר מגו דהוי פושע גלילה הוי
פושע כיום לא מני למפשט מידי דלא דמיא
כיון דכהיא שעתא הוא אנוס ועוד אורי'
דמני למימר דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש
חייב ונהי דלא אמר התם מגו משום דחשיב
לפקח כמזיק עגמו וכמתקין להפיל את
עגמו לצור והתורה לא חייבה בתקלת הצור
אלא כשאין לו לענין וילך אבל כשנפל ע"י
התלעה או יש להחשיב ע"י מגו כיון דלא
שייך ביה טעמא דאיבעי ליה לעיוני ובמסקנא
כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק
ואי"ת אמאי נקט בעיא שלו בשכיחי גמלים
אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לשאל
דלענין גמלים עגמן חשיב פושע וחייב עליו
אם היו נופלים אפילו לא שכיחי דממוכח
בבעיא קמייתא וי"ל דכלא שכיחי או אפילו
אחיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מגו
כיון דלא שכיחי ביה חיובא דגמלים:
זוה

עוד א מ"י סי' ח' מה' ט"ק
מתן מתן הלכה ד
מתן עין קט טו"ש' ח"מ
סי' ח' פ"ק כ"ג:
עין ב ג מ"י ט"ס ח' ט'
טו"ש' ט"ס ט"ק י"ט:
עין ד מ"י ט"ס הלכה ה'
ועי' בהשגות ובמ"מ
טו"ש' ט"ס ט"ק ד':

מוסף רש"י

נפל לתוכו שור חרש
שוטה וקטן סומא. שור
שהוא חרש או שוטה או
קטן או סומא, או מהלך
בדרך גלילה ואפילו הוא
פקח (לפניו ד').